

Секція: С4 Психологія	
УДК 159.9:34	
Дата першого надходження статті до видання	2026-05-30
Дата прийняття статті до друку після рецензування	2026-06-30
Дата публікації/оприлюднення	2026-06-30

Елементи структуралізму в антропологічній та клінічній парадигмах юридичної психології

Петрушенко Вікторія Вікторівна

Доктор медичних наук, професор,

Вінницький національний медичний університет імені М.І.Пирогова, Вінниця, Україна

e-mail: petrushenkopsychology@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-9255-403X>

Анотація.

Стаття присвячена визначенню елементів структуралістського підходу у вимірі юридико-психологічної проблематики, зокрема їхнього впливу на формування двох історичних парадигм у юридичній психології: антропологічної та клінічної. Історико-порівняльний метод в межах проведеного дослідження дозволив з'ясувати особливості імплементації ідей структуралізму представниками різних парадигм у психології права. Системний метод уможливив встановлення взаємозв'язку між проблематикою досліджень різних представників структуралізму юридико-психологічною проблематикою. Гносеологічний метод використовувався для з'ясування ознак процесу наукового пізнання в рамках структуралістського підходу в психології. У роботі визначені характерні риси структуралізму та його особливості переходу зі сфери лінгвістики до антропологічної та клінічної парадигми у юридичній психології. Значне місце присвячено визначенню рис структурної антропології у науковому доробку Клода Леві-Стросса, та запозичення його методик у психоаналітичній парадигмі Жаком Лаканом на початку 1950-х років, а згодом систематизації структуралістських методологем у системі психологічного знання. Серед результатів дослідження варто відзначити, що систематизація наукового матеріалу, а також проведення паралелей між концепціями та елементами структуралістського підходу у працях Клода Леві-Стросса та Жака Лакана, дозволила визначити характер розвитку структурної антропології та структурного клінічного психоаналізу на початку 1950-х років. Спираючись на це, визначено синтетичний характер еволюції ідей структуралізму та їх застосування у антропологічній та клінічній парадигмах юридичної психології. Наукова новизна полягає у використанні структуралізму як інструменту формування інтегративного підходу до використання антропологічної та клінічної парадигм у психології права, що зумовлено структуралістськими теоретико-методологічними засадами, які притаманні обома парадигмам. Практичне значення результатів роботи полягає в можливості їх подальшої імплементації при дослідженні закономірностей розвитку юридико-психологічного знання, зокрема під час «зміни парадигм» та подальшому переході до екзистенційно-гуманістичної та соціально-контекстуальної парадигм у юридичній психології.

Ключові слова: психологія права, парадигмальний підхід, зміна парадигми, структура, антропологізм, клініцизм, соціальна психологія, інтегративний підхід.

Structuralist elements in anthropological and clinical paradigms in legal psychology**Petrushenko Viktoriia**

Doctor of Science in Medicine, Professor

National Pirogov Memorial Medical University, Vinnytsya, Ukraine;

e-mail: petrushenkopsychology@gmail.com<https://orcid.org/0000-0002-9255-403X>**Abstract.**

The article is devoted to the definition of the key elements of the structuralist approach in the dimension of legal and psychological issues, in particular their influence on the formation of two historical paradigms in legal psychology: anthropological and clinical one. The historical-comparative method within the framework of the conducted research made it possible to systematize the implementation of the ideas of structuralism by representatives of different paradigms in legal psychology. The systematic method made it possible to establish a theoretical compatibility between the research problems of various structuralist representatives. The gnoseological method was used to differentiate the process elements of scientific knowledge within the framework of the structuralist approach in psychology. The work defines structuralist features and it's process of the transition from the field of linguistics to the anthropological and clinical paradigm in legal psychology. A significant part of the article is devoted to the definition of the features of structural anthropology in the scientific work of Claude Lévi-Strauss, and the borrowing of his methods in the psychoanalytic paradigm by Jacques Lacan in the early 1950s, which later led to the systematization of structuralist methodology in the system of psychological knowledge. Among the results of the study, it is worth noting that the systematization of scientific material, in particular the analysis of the works of modern researchers of the history of science, the history of psychology, psychoanalysis, as well as the analogies between the concepts and features of the structuralist approach in the works of Claude Lévi-Strauss and Jacques Lacan made it possible to determine the nature of the development of structural anthropology and structural clinical psychoanalysis in the early 1950s. Based on this, article determines the synthetic nature of structuralism and its application in anthropological and clinical paradigms in legal psychology. The scientific novelty consists in the use of structuralism as a tool for the formation of an integrative approach to the use of anthropological and clinical paradigms in legal psychology, which is determined by the structuralist theoretical and methodological principles inherent in both paradigms. The practical significance of the research results lies in the possibility of their further implementation in the study of the regularities of the development of legal and psychological knowledge concerning the change of paradigms and later transition to existential-humanistic and socio-contextual paradigms in legal psychology.

Keywords: psychology of law, paradigmatic approach, paradigm shift, structure, anthropology, clinicism, social psychology, integrative approach.

Вступ**Актуальність проблеми.**

Розвиток юридичної психології з кінця XIX століття по сьогоднішній день відбувався за рахунок імплементації міждисциплінарного знання з інших наукових напрямків, підходів. Одним із них став структуралізм. Відтак, основною проблематикою дослідження є визначення критеріїв структуралізму як наукового підходу, з'ясувавши які, можна систематизувати його вплив на розвиток антропологічної та клінічної юридико-психологічних парадигм. Структуралізм допускається визначати як науковий

напрямок, або ж як наукову парадигму. В даному випадку, він може становити інтерес з боку дослідників різних галузей через його засадничу мету: визначення формалізованих елементів досліджуваних предметів, явищ та процесів. Притаманні структуралістському напрямку ідеї спочатку стають домінантними в лінгвістиці, після чого відбувається процес адаптації структуралістських методичних практик в інших гуманітарних та соціально-поведінкових науках, в тому числі й в психології. Теоретичний доробок структуралізму найбільш чітко розкривається через ідеї таких представників даного напрямку як Фердинанд де Соссюр, Клод Леві-Стросс, Жак Лакан, Жиль Дельоз, Мішель Фуко, Фелікс Гваттарі [12, р. 170-171].

Внаслідок свого методологічного детермінізму, структуралізм може виступати інструментом міждисциплінарної взаємодії наук, в результаті свого універсалізму та прагнення формалізовано виокремити сталі елементні константи при дослідженні, які будуть мати символічний характер.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

За останні п'ять років, проблематиці використання структуралістського підходу в різних галузях психології присвячені роботи таких дослідників як Лукас Коб (Lucas Kob) [19], чиї роботи стосуються використанню структурної методології в клінічній психології та нейропсихології. Мікаела Спруїль (Mikaela Spruill) [33] у своїх роботах аналізує вплив структурних соціальних моделей на індивідуальну психологію. Праці Джастіна Дезотельса-Штайна (Justin Desautels-Stein) [11] та М.В. Костицького [2] присвячені дослідженню використання структуралістського підходу в контексті правової проблематики. Дезотельс-Штайн розглядає проблематику використання структуралізму у психології з точки зору способів її теоретико-легальної імплементації, в той час як Костицький М.В. використовує структурно-функціональний метод для диференціації основних категорій в юридичній психології. Робота Ф.Р. Олівейри присвячена сучасній інтерпретації структури міфу за Леві-Строссом та ретроспективно визначає роль структурної антропології і її впливу на інші галузі знання [29].

Також, серед сучасних публікацій, достатня кількість робіт присвячена переосмисленню класичних структуралістських теорій, які ляжуть в основу антропологічної та клінічної парадигм у юридичній психології. Це, зокрема, робота Маркоса Зафіропулоса (Markos Zafirooulos) [36], котрий у своїй праці розглядає період історичного розвитку структуралізму (1951-1957), який збігається з конституюванням двох домінантних парадигм в юридичній психології: антропологічної та клінічної.

У роботах Люсьєна Скубли (Lucien Scubla) [32] міститься аналіз ідей таких класичних авторів як Клод Леві-Стросс, Жак Лакан, а Хуана Пабло Луччеллі (Juan Pablo Lucchelli) [25] додає до структуралістського базису Лакана та Леві-Стросса елементи структурної лінгвістики Фердинанда де Соссюра та інтерпретацію філософських ідей Жіля Дельоза. Порівнянню концепцій Леві-Стросса та Лакана присвячені праці Івана Сімоніса (Yvan Simonis) [31]. Питання трансформації знання з філософської у психологічну площину вивчає Дж. Вілчез (J. Vilchez) [35], стаття якого присвячена епістемологічним проблемам структуралізму.

Виділення невирішеної частини проблеми.

Попри достатній теоретико-методологічний базис досліджуваної тематики, питання мультиполярного парадигмального розвитку у юридичній психології, зокрема його розгляд через призму двох парадигм: антропологічної та клінічної, породжує питання співвідношення цих «парадигмальних шаблонів» або «наукових паттернів» з філософськими та методологічними напрямками і методологемами.

Отже, невирішеною частиною дослідження є відсутність систематизованих характерних елементів структуралізму, які імplementовані в систему юридико-психологічного знання, особливо в його клінічну та антропологічну парадигми.

Мета статті.

Метою статті є визначити вплив елементів структуралістського підходу на розвиток антропологічної та клінічної парадигм в юридичній психології.

Відповідно до мети статті, можна виокремити наступні завдання дослідження: систематизувати основні елементи наукового напрямку структуралізму; визначити клініцистські та антропологічні елементи структуралістського вчення; охарактеризувати імплементацію цих елементів наукового знання в домінантних парадигмах юридичної психології.

Наукова новизна.

Вперше систематизовано теоретико-методологічну імплементацію ідей представників структуралізму в антропологічній та клінічній парадигмах юридичної психології. Суттєво розширено знання про синтетичний характер розвитку психології права в контексті парадигмального підходу Т. С. Куна [21].

Практичне значення.

Практичне значення результатів дослідження полягає в можливості застосування конкретних елементів структуралізму в юридичній психології для подальшої періодизації притаманних їй парадигмальних змін, в межах еволюційного підходу до розвитку науки, а також при визначенні закономірностей розвитку юридико-психологічного знання, зокрема в контексті дослідження структуралізму, як такого.

Структуралізм може становити інтерес з боку дослідників різних галузей через його засадничу мету: визначення формалізованих елементів досліджуваних предметів, явищ та процесів.

Методологія

Методи дослідження.

Для спостереження прояву елементів структуралістського наукового підходу в контексті антропологічної та клінічної психологічних парадигм виступив історико-порівняльний підхід до вивчення проблематики еволюції та запозичення знань між різними науковими сферами. Для співвідношення теорії структуралізму з практичними питаннями та роботою з проблематикою антропологічної та клінічної парадигм був використаний гносеологічний метод, зокрема для характеристики процесу наукового пізнання за критеріями структуралістського підходу.

Також було застосовано системний метод задля визначення сталих співвідношень між ідеями різних представників структуралістського напрямку. Систематизація наукового матеріалу, зокрема аналізу праць сучасних дослідників історії науки, історії психології, психоаналізу, а також праць Клода Леві-Стросса та Жака Лакана дозволили визначити еволюцію розвитку структуралістських ідей та дали змогу охарактеризувати передумови для їхньої імплементації в галузь юридичної психології.

Джерела даних.

Емпірична база проведеного дослідження включає в себе класичні роботи філософського напрямку структуралізму, соціально-культурної антропології, структурного психоаналізу, а також актуальні вітчизняні та зарубіжні наукові публікації з проблематики структуралістського впливу на антропологічну та клінічну парадигми психології права.

Інструменти аналізу.

Систематизація допомогла визначити клініцистські та антропологічні елементи структуралістського вчення. Окрім цього, під час роботи з класичними та сучасними науковими матеріалами, цей інструмент забезпечив з'ясування синтетичного характеру структуралізму в контексті юридико-психологічних досліджень.

Обмеження дослідження.

Результати дослідження обмежуються розглядом впливу двох представників структуралістського підходу – Клода Леві-Стросса та Жака Лакана і не розкривають всієї сукупності впливу інших представників структуралізму на постулювання юридико-

психологічних проблем. Зокрема поза предметом дослідження залишився розгляд анти-психіатричного руху Жилья Дельоза та Фелікса Гваттарі та доробок інших структуралістів у юридико-психологічній сфері.

Результати

Відповідь на питання, «що можна вважати структуралізмом?» буде залежати від критеріїв його визначення. Зокрема, це можна зробити розглянувши його методологічні принципи. Враховуючи основну мету структуралістського підходу, його можна визначити як сукупність методологем. Хоча у філософії, структуралізм може виступати і часто визначається як наукова парадигма відповідно до критеріїв визначених Томасом Куном, що використовуються для диференціації «пре-науки» та «нормальної науки», де діє домінантна парадигма. Відтак, наявність плюралізму парадигм у філософії робить її інакшою від «нормального» наукового знання [21]. Відповідно, структуралізм, як напрям або наукову парадигму буде доречно визначити через мету, яку перед собою ставлять його представники. Для цього потрібно диференціювати поняття «структури» від «системи», враховуючи, що структурний та системний методи є одними з найбільш загальних теоретичних методів у сучасних наукових дослідженнях.

Вже згаданий французький філософ Жиль Дельоз визначив основні особливості структуралізму як напрямку. У своїй статті 1967 року Дельоз згадує найбільш відомих на той час представників структуралізму, серед яких є Леві-Стросс та Лакан – про їхній доробок буде сказано пізніше [13]. Загалом, можна періодизувати розвиток структуралізму на два основних етапи, під час яких прослідковується піднесення структуралістського наукового підходу.

Перший: початок 1950-х років (1951-1957) [36], основними представниками якого є Лакан та Леві-Стросс.

Другий: з 1967 по 1980-ті роки, де основними представниками будуть Мішель Фуко, Жиль Дельоз, Фелікс Гваттарі [13, 26] та Луї Альтюссер [5,6].

Дельоз посилається на тріадне вчення Лакана про структуру людського психічного пізнання. Використання поняття Символічного виступає першим критерієм структуралізму, а точніше його диференціація з двома іншими лаканівськими категоріями: Реального та Уявного.

Символічне знаходиться в «третьій позиції» по відношенню до Реального та Уявного, воно не є результатом дії одного з них та не відповідне їм. Символічне диктує порядок структури. Хоча, як зазначає сам Дельоз, визначення Символічного не є джерелом консенсусу серед структуралістів, адже його можна трактувати, як щось що існує поза Уявним та Реальним, так і щось, що є взаємопов'язаним з ними [12, р. 173]. Але, в будь-якому випадку, сама природа елементу структури є символічною.

Другим критерієм є те, що в структуралізмі елементи є локальними або позиціональними, тобто вони знаходяться всередині певного абстрактного структурного простору. Щоб продемонструвати використання категорії простір в даному контексті, Дельоз приводить у приклад роботи Луї Альтюссера, Клода Леві-Стросса та Мішеля Фуко [12]. Беручи до уваги лінгвістичні моделі, Дельоз вказує, що елементні частини є відокремленими та «сингулярними» [12, р. 176] або одиничними. Саме поняття «елементарний» носить сенс чогось сингулярного (простого, а не складеного, відокремленого, що й розкрито в четвертому критерії). П'ятим критерієм структури є серійність її елементів. Серія соціальних позицій виникає при конфронтації між двома системами, які репрезентовані в структурі. Вдаючись до психологічної проблематики, Дельоз наводить приклад «серійної конфронтації» через визначення характеру несвідомого за Жаком Лаканом, який вказує на інтерсуб'єктивний характер несвідомого (а не тільки суто індивідуальний чи суто колективний). Шостий критерій носить назву «La Case Vide», який символізує концепт «пустого» структурного елементу, який може нічого в собі не містити. У фінальному розділі роботи «Як ми визначаємо

структуралізм?» Дельоз вказує що «Реальне та Уявне і їхня система взаємовідносин завжди породжуються вторинним шляхом, в той час, як функціонування структури, саме по собі має первинний характер і наслідки» [12, р. 173]. Жиль Дельоз також вказує на те, що «структура визначається природою атомічних елементів, які відповідають за формацію цілісного» [12, р. 173].

Еталоном структурного підходу до наукової проблематики може бути визначення сутності семіотичного знаку за Фердинандом де Соссюром. Швейцарський лінгвіст поділяє знак на дві складові, які допомагають визначити саму сутність даного феномену: «signifie» та «signifiant» [30], тобто розділення матеріального та нематеріального структурного елементу. Таким чином, так як не можна виокремити конкретної дати зародження структуралізму як наукового чи філософського напрямку, доречно цією датою буде вважати 1916 рік – рік виходу праці де Соссюра за три роки після його смерті – «Курсу із Загальної лінгвістики», який є першопочатком структуралістського підходу до наукового знання, на яке буде спиратися Клод Леві-Стросс при культурно-антропологічних дослідженнях [8, 10], а на якого в свою чергу вже буде спиратись Жак Лакан у клінічно-психологічній проблематиці [22; 23].

Спільною рисою між системністю та структурністю є те, що головним принципом як одного так й іншого є пошук констант у науковому знанні. Константа дає нам змогу говорити про сталі конструкції або взаємозв'язки при розгляді окремого предмету, явища чи процесу. Константа у природничих науках визначається як незмінна величина. Структуралізм, як науковий напрям, або парадигма адаптує константу під соціально-гуманітарний контекст, як незмінний елемент певної структури [3]. У системі константа буде характеризувати незмінне взаємовідношення, взаємозв'язок. Тобто, структура характеризує незмінність елементів певного предмету, явища або процесу, в той час як система шукає сталі взаємозв'язки між елементами. Таким чином, структуралізм як напрям спрямований на визначення характерних, незмінних елементів явищ, предметів та процесів, які будуть залишатися такими незалежно від будь-яких умов. Це і є константність структури в науковому знанні.

Звичайно, враховуючи те, що між структурними елементами повинна бути взаємодія, поняття «системи» та «структури» нерозривно пов'язані. Жиль Дельоз зазначає у своїй статті 1967 року «Як ми визначаємо структуралізм?» про спільність поняття «структури» та «системи», вказуючи на те, що, для прикладу, Фердинанд де Соссюр на позначення тогочасного концепту «структури» на початку 1910х років використовував поняття «система» [12, р. 170].

Після 1950-х років співпраця у антропологічній та клінічній парадигмі з використанням структурного підходу буде продовжуватися. У 60-70 роках ХХ століття можна зазначити три прізвища: Жиль Дельоза, Фелікса Гваттарі та Мішеля Фуко, кожен з яких по-своєму доєдналися до створення текстів, які синтезують антропологічний та клінічний підходи в соціальній психології, зокрема у їхніх спільних працях, які датуються з 1968 року [13]. Зокрема, твір Жиль Дельоза та Фелікса Гваттарі з доробком Мішеля Фуко, який є автором передмови до твору є унікальним поєднанням доробку тогочасного психологічного та філософського знання, яке розкривається у сучасній клінічно-психологічній проблематиці [1, 13, 35]. Після цього періоду, структуралізм набуває соціального вираження, радше ніж формально-логічного [27], як це було йому притаманно в 1950 роках, однак, сама присутність ідей як в антропологічній, так і в психологічній і соціальній сферах в роботах структуралістів у 1960-70х роках залишається незмінною.

Звичайно тут можна відняти питання відмінності між структуралізмом та пост-структуралізмом, адже достатня кількість сучасних дослідників розходяться в думках, щодо того, чи вважати тих самих Лакана і Дельоза [35] чи навіть мислителів більш

пізньої епохи, як П'єр Бурдьє [4, 34] структуралістами чи все таки пост-структуралістами.

Основною категорією структуралізму, на думку Дельоза, є поняття символічного [12, р. 171-172], яке зустрічається в соціо-культурному контексті у роботах Клода Леві-Стросса та використовується в структурно-психоаналітичному контексті Жаком Лаканом [11]. Тобто, наслідування структурно-антропологічного напрямку з структурно-клінічним у психології можна пов'язати з двома дослідниками: Клодом Леві-Строссом та Жаком Лаканом, та впливом першого на другого.

У психологічній науці, зародження елементів структуралізму починається з 1910-1920-х років. У 1920 році Зігмундом Фройдом концептуалізована структурна модель психіки, а потім доповнена у 1923 році [14]. Зважаючи на це, більшість представників структуралістського напрямку у психології будуть або прихильниками психоаналізу (Лакан) або ж пост-психоаналітиками (Дельоз, Гваттарі) [9, 13].

Використання теорії структуралізму Жаком Лаканом починається із категорії міфу, але в контексті клінічної психології, розглядаючи явище невроту – в прояві невротичного індивідуального міфу, беручи до прикладу пацієнтів Зігмунда Фрейда, зокрема Ернста Ланцера [25, р. 376]. Це обумовлює методологічну єдність антропології та клінічної психології у представників структуралізму. Аналіз категорії міф Клодом Леві-Строссом повертає нас до структурних елементів, визначених де Соссюром у лінгвістиці. Сутність самого напрямку структуралізму полягає в тому, що французький антрополог шукав формулу, яка буде вміщувати в собі закономірність, що детермінуватиме всі «змінні» будь-якого міфу (англ. «all the variables of any myth») [31, р. 259]. Це ще раз характеризує сутність дослідження Леві-Стросса – пошук незмінних елементів, які розкривають саму сутність явища, предмету, процесу, який досліджується незалежно від будь-яких зовнішніх умов. В той же час, зважаючи на те, що міф є елементом колективного, радше ніж авторського начала, перед Лаканом відкривається змога визначити нові структурні елементи психічної діяльності людини та її поведінки.

Виходячи зі структури міфу визначеної Леві-Строссом, Лакан постулює поняття «l'Autre». Autre – характеризує щось «Інше», що в цілому так і можна перекласти: зовнішнє, чужинне. l'Autre визначається як «Велике Інше» (A) чи «Мале Інше» (a') та характеризує собою соціальну систему. «Інше» - категорія, яка є де-індивідуалізованою та де-суб'єктивованою, вона передує індивідуальному [25, р. 376]. Те ж саме стосується й міфу в антропології – він є де-індивідуалізованим та передує індивідуальному.

Надалі, переходячи до структуралістських концепцій Клода Леві-Стросса чи Жака Лакана, їх можна визначити як структуризацію або систематизацію наукового знання. До прикладу, концепція «scheme L» (схема L), яка належить Жаку Лакану має чотири незмінні елементи: Es (S), яке відповідає фрейдистському поняттю Ід, або суб'єкта (людини, власне Себе, як суб'єкта); Ego (a), яке теж відносить нас до теорії Фрейда, а також два структурні елементи, які характеризують категорію «Іншого»: l'Autre (a'; A). Водночас, у Лакана міститься і стале відношення між цими структурними елементами, яке теж буде залишатись незмінним [32, р. 264]. Тому дана психоаналітична структурна схема водночас може виступати і системою, зважаючи на який її аспект ми спрямовуємо наш науковий інтерес.

Переходячи до прояву структуралізму у двох визначених психологічних парадигмах, варто зразу заявити про синтетичний характер застосування його у обох напрямках. Більшість дослідників, які є представниками структуралізму у соціальній та клінічній психології, як правило не можна віднести до якоїсь одної конкретної галузі. Прикладом тут може слугувати представник структурного психоаналізу, вже згаданий французький психіатр Жак Лакан. Лаканівський психоаналіз є синтезом наукового доробку клінічного профілю, переосмислення вчення Зігмунда Фрейда та соціально-культурних зовнішніх впливів на людину. Фактично, сам напрям психоаналізу

нерозривно пов'язаний з антропологічною парадигмою у психології, так як соціальне є однією з ключових категорій у психоаналізі, починаючи з його зародження. Психоаналіз розглядає людську психіку в контексті конфлікту внутрішнього та зовнішнього. Зокрема це розписано у праці Фрейда «Das Unbehagen in der Kultur» 1930 року [14]. Розвиток людини в суспільстві та його умови диктують внутрішні переживання людини, формують конфлікт. Варто відзначити, що у психоаналітичній теорії сам розвиток людини відбувається через протистояння двох структурних елементів, один з яких, як правило має внутрішнє, глибинне походження, в той час, як інше: зовнішнє, соціальне, об'єктивно-зумовлене. За допомогою критерію конфлікту, як джерела розвитку, можна описати психічний розвиток у вченні Зігмунда Фрейда. Конфлікт визначає свідомість (Его), за рахунок зіткнення базових інстинктів та глибинних потягів репрезентованих Ід і моралі, цінностей та принципів представлених структурним елементом Супер-Его.

Канонічна структурована формула міфу була вперше опублікована у американському журналі у 1955 році, як і лаканівська схема L [32, р. 260]. Однак, цікаво, що прикладне використання канонічної формули міфу Леві-Стросса було використано Лаканом та оголошено в лекції яка датується 1953 роком, тобто за 2 роки до самої публікації [23].

Використовуючи канонічну форму міфу Леві-Стросса, $(Fx(a) : Fy(b) :: Fx(b) : Fa-1(y))$ [24, р. 442] Лакан аналізує клінічні випадки пацієнтів Фрейда з obsesivним неврозом, роблячи що, французький психоаналітик, за власними словами досяг моментального успіху [25, р. 385].

На думку істориків психології та істориків науки [18, 31, 36], Леві-Стросс та його науковий доробок став каталізатором структуралістського переосмислення вчення Фрейда Лаканом [15]. Структурний аналіз поведінки людини та взаємодії основних елементів психіки за Лаканом запозичує структуралістську теорію Клода Леві-Стросса [16, 17], яку він використовував при аналізі міфологем та намаганні структурувати сам феномен міфу.

Таким чином, ідеї Клода Леві-Стросса та Жака Лакана лягли в основу напрямків соціокультурної антропології [8, 10] та психологічного і психоаналітичного клініцизму [20], які детермінують формування галузевих психологічних парадигм, в тому числі і в юридичній психології в контексті проблематики взаємовідносин «людина – правова система» [11, 28].

Обговорення

Інтерпретація результатів.

Робота Леві-Стросса стане засадничою для подальшого доробку Лакана, зокрема у його спробах формалізувати внутрішньо- та зовнішньо- психічні відносини, для прикладу в так званій «схемі L» (фр. schéma L), зі структурними елементами moi (a), Es (S), autre (a'), Autre (A). Використання клініко-психологічних ідей Жана Лакана ляже в основу структуралістського підходу до клінічної парадигми в юридичній психології.

Лакан переймає тезу Леві-Стросса про те, що підсвідоме можна структурувати, як мову. У 1949 році, у французького антрополога виходить стаття під назвою «Symbolic efficasy» [7]. Дослідження ефективності того, що позначається категорією «Символічного», а також його прояву у терапевтичному акті отримує своє логічне продовження у структурованій тріаді людської суб'єктивної пізнавальної діяльності та відображення дійсності за Жаком Лаканом, який виокремлює: Реальне, Уявне та Символічне. Сам Лакан їх називає три основні «реєстри» людської реальності. Це вже згадана раніше чотирьох-елементна структура Scheme L, яка визначає тип уявного «реєстру», що з'являється при взаємодії «Іншого» та власне «Я» (a' – a).

Таким чином, Жак Лакан демонструє як притаманна структурній антропології методологія може бути застосована у клінічній сфері для роботи з пацієнтом з нервовим

розладом. Лакан використовує формалізацію міфу за Леві-Строссом для формування власних закономірностей у психічних взаємовідношеннях.

Порівняння з іншими дослідженнями.

На відміну від інших досліджень, які розглядають проблематику структуралізму, ця стаття робить акцент на його впливі на формування антропологізму та клініцизму в юридичній психології, що дає змогу по-новому систематизувати конструювання юридико-психологічного парадигмального знання.

Наукова новизна.

Особливості взаємозумовленого історичного розвитку антропологічної та клінічної парадигм та використання в них ідей структуралістського наукового напрямку, зокрема через наслідування ідей структурної антропології, заснованих французьким дослідником Клодом Леві-Строссом, представниками клініцизму у психології, зокрема Жаком Лаканом дають змогу говорити про синтетичний характер парадигмального розвитку імплементації клініцизму та антропологізму в юридичній психології.

Практичне значення.

Отримані результати, зокрема з'ясовані елементи структуралізму в психології права, можуть бути використані для подальшої періодизації парадигмального розвитку юридичної психології, а також при дослідженні епістемологічних закономірностей в межах цієї галузі.

Вагоме значення зберігається і для подальших досліджень проблематики структуралізму як такого. Інтерес науковців до цього напрямку зберігає свою актуальність через його ключову мету: визначення формалізованих елементів досліджуваних явищ.

Висновки

Відповідно до поставленої та мети та завдань дослідження, встановлено, що основними критеріями структуралізму є локальність та серійність елементів структури. В цілому, дослідження представників цього напрямку сконцентровані довкола пошуку константних елементів будь-якого явища, котрі б могли розкрити власне його сутність поза впливом зовнішніх умов. Для юридичної психології, ідеї формування соціальних структур дають змогу визначити якісно новий рівень підходу до проблеми поведінки людини в правовому контексті. Антропологічна парадигма, представником якої є Леві-Стросс визначить культурно-соціальні основи юридичної психології, в той час, як Жак Лакан опосередковано буде спиратись на це у клінічно-психологічній проблематиці.

Визначено, що застосування структуралізму у юридико-психологічних дослідженнях носить синтетичний характер, що знаходить відображення, до прикладу, у психоаналізі Жака Лакана. Його теорія формується довкола переосмислення фройдизму, що має відверто клінічний характер, але (як і будь-яка психоаналітична теорія) зберігає стійкий зв'язок із антропологічною парадигмою через категорію «соціального».

Обґрунтовано детермінанти взаємозв'язку антропологізму та клініцизму в юридико-психологічному доробку структуралістів, що до прикладу, у лаканівському психоаналізі починається із категорії міфу Клода Леві-Строса. Щоправда Жак Лакан розглядає категорію міфу крізь призму індивідуальної невротизації. Використання відверто антропологічної категорії у клініко-психологічній практиці, в черговий раз визначає синтетичний характер структуралістських досліджень у психології права. Отже, структуралізм є тим напрямком який об'єднує методичні тенденції антропологічної та клінічної парадигм у юридичній психології.

Щодо перспектив подальших досліджень, то особливо цінним для виміру юридичної психології, є те, що основною спільністю у формалізації людських процесів

Леві-Стросса та Лакана є суб'єктивізація людини в контексті розгляду соціально-психологічних процесів.

Список використаних джерел

1. Бартошевич О. О. Психологічні чинники корупціогенності особистості. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Психологія*. 2026. Т. 37 (76), № 1. С. 217-222. DOI: <https://doi.org/10.32782/2709-3093/2026.1/33>
2. Костицький М. В. Наукознавчий підхід до структури юридичної психології як науки // *Юридична психологія*. 2016. № 1 (18). С. 5-16. URL: <https://psychped.navs.edu.ua/index.php/psychped/article/download/446/448/>
3. Мельник В. М. Структури споживання, комфорту та благополуччя в ідеологічному дискурсі: соціально-психологічні витоки. // *Психологічне благополуччя та ментальне здоров'я в умовах невизначеності: матеріали науково-практичної конференції* (м. Одеса, 7 квітня 2025 р.). Львів – Торунь: Liha-Pres, 2025. С. 43-47. DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-496-5-10>
4. Мельник В. М. Парадигма історизму в соціальній психології: сутність співпричетності та привілей ідентичності. // *Габітус. Науковий журнал*. 2025. Вип. 71. С. 299-306. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-5208.2025.71.53>
5. Balbino L. d. P. As estruturas estão «suspensas no ar»? Um dialogue manqué entre Louis Althusser e Claude Lévi-Strauss // *Kalagatos*. 2025. Vol. 22, № 1. Art. ek25005. DOI: <https://doi.org/10.52521/kg.v22i1.14791>
6. Betancourt J. I. S., Castañeda L. C. Una aproximación estructuralista a la filosofía de la mente // *Revista Guillermo de Ockham*. 2024. Vol. 22, № 2. P. 103-116. DOI: <https://doi.org/10.21500/22563202.6967>
7. Caillé A., Prades P. Believing (in It). Back to «symbolic Efficiency» // *Revue du MAUSS*. 2015. Vol. 46, № 2. Pp. 291-318. DOI: <https://doi.org/10.3917/rdm.046.0291>
8. De Castro E. V., Corona A. Z. Claude Lévi-Strauss // *Social Analysis*. 2025. Vol. 69, № 1. P. 61-81. DOI: <https://doi.org/10.3167/sa.2025.690104>
9. Degi A. D. N., Marzochi S. F. A Etnologia em O Anti-Édipo // *Contemporânea – Revista de Sociologia da UFSCar*. 2024. Vol. 14. DOI: <https://doi.org/10.14244/contemp.v14.1370>
10. Demircioğlu Z. Matematik ve Sosyal Bilimler: Lévi-Strauss'un Yapısalcılığından Hesaplamalı Sosyal Bilimlere // *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi (İstanbul University Journal of Sociology)*. 2025. Vol. 45, № 1. P. 210-239. DOI: <https://doi.org/10.26650/sj.2025.45.1.0760>
11. Desautels-Stein J. Legal Structuralism // In: *The Jurisprudence of Style: A Structuralist History of American Pragmatism and Liberal Legal Thought*. Cambridge : Cambridge University Press, 2018. Pp. 33-120. URL: <https://www.cambridge.org/core/books/jurisprudence-of-style/5277200DDCAFEA99430434609CB7ACFF>
12. Deleuze G. *How Do We Recognize Structuralism?* / transl. by M. McMahon, C. J. Stivale; ed. by D. Lapoujade // *Desert Islands and Other Texts*. New York ; Cambridge : Semiotext(e)/MIT Press, 2004. Pp. 170-192.
13. Deleuze G., Guattari F. *Anti-Oedipus. Capitalism and Schizophrenia* / transl. from French by R. Hurley, M. Seem, H. R. Lane. Minneapolis: University of Minnesota Press, 2000. 423 p.
14. Freud S. *Das Unbehagen in der Kultur*. Wien: Internationaler Psychoanalytischer Verlag, 1930. 127 S.
15. Giuseppe G. The contribution of Freud's structural model of the mind to the understanding of the personality of Ambrosio, the main character of the Gothic novel, *The Monk* // *International Journal of English and Literature*. 2021. Vol. 12, № 4. Pp. 36-40. DOI: <https://doi.org/10.5897/ijel2021.1485>.
16. Hendrix J. S. *The imaginary and symbolic of Jacques Lacan*. Roger Williams University: Digital Commons, 2019. DOI: <https://doi.org/10.13140/rg.2.2.17632.23048>

17. Hook D. Absolute other: Lacan's «Big Other» as adjunct to critical social psychological analysis? // *Social and Personality Psychology Compass*. 2008. Vol. 2, № 1. Pp. 51-73. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1751-9004.2007.00067.x>
18. Julien P., Simiu D. B. *Jacques Lacan's Return to Freud: The Real, the Symbolic, and the Imaginary*. New York: NYU Press, 1994. 238 p. URL: <http://www.jstor.org/stable/j.ctt9qg04q>
19. Kob L. Exploring the role of structuralist methodology in the neuroscience of consciousness: a defense and analysis. *Neuroscience of Consciousness*. 2023. Vol. 2023, no. 1. DOI: <https://doi.org/10.1093/nc/niad011>
20. Koch T., Wendt A. Theory Crises in Psychology – What Can We Learn from Structuralism? // *Zeitschrift für Psychologie*. 2025. Vol. 233, № 4. P. 240-250. DOI: <https://doi.org/10.1027/2151-2604/a000600>
21. Kuhn T. S. *The Structure of Scientific Revolutions*. Chicago : University of Chicago Press, 1962. XVII+210 p.
22. Lacan J. *The Symbolic, the Imaginary, and the Real: Inaugural meeting of SFP*, Paris, 8th July, 1953 / transl. by B. Fink. Pp. 1-52. URL: <https://lacanianworksexchange.net/wp-content/uploads/2023/06/19530708LacanSymbo.PDF.pdf>
23. Lacan J. The neurotic's individual myth / transl. by M. N. Evans // *The Psychoanalytic Quarterly*. 1979. Vol. 48, № 3. Pp. 405-425. URL: <https://lacanianworksexchange.net/wp-content/uploads/2023/06/19530304-Jacques-Lacan-The-Neurotics-Individual-Myth-Psych-Quart-v48-405-425-1979.pdf>
24. Lévi-Strauss C. The structural study of myth // *The Journal of American Folklore*. 1955. Vol. 68, № 270. Pp. 428-444. URL: <https://www.people.iup.edu/herwood/Archived-Courses/ENGL752Sull-05/Docs/Structural Study of Myth.pdf>
25. Lucchelli J. P. À propos de Lacan et Lévi-Strauss // *L'Information Psychiatrique*. 2011. Vol. 87, № 1. Pp. 375-389. DOI: <https://doi.org/10.1684/ipe.2011.0734>
26. Martins V. M. N. Le complexe d'Œdipe et les systèmes de parenté face aux transformations de la famille contemporaine: Un débat entre anthropologie et psychanalyse // *In Analysis*. 2023. Vol. 7, № 2. Art. 100345. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.inan.2023.100345>
27. Masakayan N. M. Assessing the Structuralist Challenge to Vice Epistemology // *Journal of Philosophical Research*. 2023. Vol. 49. P. 19-30. DOI: <https://doi.org/10.5840/jpr20231222213>
28. Moonveld M., McVeigh J. Macropsychology: A Systematic Scoping Review of the Psychology Literature on Public Policy and Law // *Behavioral Sciences*. 2025. Vol. 15, № 3. Art. 350. DOI: <https://doi.org/10.3390/bs15030350>
29. Oliveira F. R. d. A tragic myth and a rhetorical question // *Cadernos de Estudos Linguísticos*. 2023. Vol. 65. Art. e023009. DOI: <https://doi.org/10.20396/cel.v65i00.8672245>
30. Saussure F. de. *Cours de linguistique générale*. Éd. critique. Lausanne : Payot, 1997. XVIII, 513 p.
31. Simonis Y. A Way of Comparing Lévi-Strauss and Lacan // *Konturen*. 2010. Vol. 3, № 1. Pp. 149-161. DOI: <https://doi.org/10.5399/uo/konturen.3.1.1406>
32. Scubla L. Lévi-Strauss, Lacan, and the Symbolic Order // *Revue du MAUSS*. 2011. Vol. 37, № 1. Pp. 253-269. DOI: <https://doi.org/10.3917/rdm.037.0253>
33. Spruill M. The law shapes the mind: Structural-Level influence on Individual-Level Psychology // *Social and Personality Psychology Compass*. 2026. Vol. 20, № 6. DOI: <https://doi.org/10.1111/spc3.70154>
34. Tunçbilek Ş. Sociologizing Hau: Translation of Maussian Concepts into Bourdieu's Theory of Practice // *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi (İstanbul University Journal of Sociology)*. 2024. Vol. 44, № 1. P. 239-256. DOI: <https://doi.org/10.26650/sj.2024.44.1.0009>

35. Vilchez J. Epistemología en Psicología: ¿Es la Psicología una Ciencia?, ¿Qué Límites Tiene en la Psicología Jurídica? // *Revista Quaestio Iuris*. 2026. Vol. 18, № 1. P. 353-386. DOI: <https://doi.org/10.12957/rqi.2025.95358>
36. Zafiroopoulos M. *Lacan and Lévi-Strauss or The Return to Freud (1951-1957)*. London : Routledge, 2010. 242 p.

References

1. Bartoshevych, O. O. (2026). Psykholohichni chynnyky koruptsiyennosti osobystosti [Psychological factors contributing to an individual's susceptibility to corruption]. *Vcheni zapysky Tavriiskoho natsionalnoho universytetu imeni V. I. Vernadskoho, Seriya: Psykholohiia*, 37 (76), 217-222. <https://doi.org/10.32782/2709-3093/2026.1/33>
2. Kostytskyi, M. V. (2016). Naukoznavchyi pidkhid do struktury yurydychnoi psykholohii yak nauky [Science Approach to the Structure of Legal Psychology as a Science]. *Yurydychna psykholohiia*, 1 (18), 5-16. <https://psychped.navs.edu.ua/index.php/psychped/article/download/446/448/>
3. Melnyk, V. M. (2025). Struktury spozhyvannia, komfortu ta blahopoluchchia v ideolohichnomu dyskursi: sotsialno-psykholohichni vytoky [Structures of consumption, comfort, and well-being in ideological discourse: sociopsychological origins]. *Psykholohichne blahopoluchchia ta mentalne zdorovia v umovakh nevyznachenosti: materialy naukovo-praktychnoi konferentsii* (Odesa, 7 kvitnia 2025), 43-47. <https://doi.org/10.36059/978-966-397-496-5-10>
4. Melnyk V. M. (2025). Paradyhma istoryzmu v sotsialnii psykholohii: sutnist spivprychetnosti ta pryvilei identychnosti. [Historism paradigm in social psychology: the essence of complicity and the privileges of identity] *Habitus. Naukovyi zhurnal*, 71. 299-306. <https://doi.org/10.32782/2663-5208.2025.71.53>
5. Balbino, L. d. P. (2025). As estruturas estão «suspensas no ar»? Um dialogue manqué entre Louis Althusser e Claude Lévi-Strauss. *Kalagatos*, 22(1), ek25005. <https://doi.org/10.52521/kg.v22i1.14791>
6. Betancourt, J. I. S., & Castañeda, L. C. (2024). Una aproximación estructuralista a la filosofía de la mente. *Revista Guillermo De Ockham*, 22(2), 103-116. <https://doi.org/10.21500/22563202.6967>
7. Caillé, A., Prades, P. (2015). Believing (in It). Back to «symbolic Efficiency». *Revue du MAUSS*, 46(2), 291-318. <https://doi.org/10.3917/rdm.046.0291>
8. De Castro, E. V., & Corona, A. Z. (2025). Claude Lévi-Strauss. *Social Analysis*, 69(1), 61-81. <https://doi.org/10.3167/sa.2025.690104>
9. Degi, A. D. N., & Marzochi, S. F. (2024). A Etnologia em O Anti-Édipo. *Contemporânea - Revista De Sociologia Da UFSCar*, 14. <https://doi.org/10.14244/contemp.v14.1370>
10. Demircioğlu, Z. (2025). Matematik ve Sosyal Bilimler: Lévi-Strauss'un Yapısalcılığından Hesaplamalı Sosyal Bilimlere. *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi / İstanbul University Journal of Sociology*, 45(1), 210-239. <https://doi.org/10.26650/sj.2025.45.1.0760>
11. Desautels-Stein, J. (2018). Legal structuralism. In *The jurisprudence of style: A structuralist history of American pragmatism and liberal legal thought*. Cambridge: Cambridge University Press, p. 33-120. <https://www.cambridge.org/core/books/jurisprudence-of-style/5277200DDCAFEA99430434609CB7ACFF>
12. Deleuze, G. (2004). How Do We Recognize Structuralism? in *Desert Islands and Other Texts*, (transl. Melissa McMahon and Charles J. Stivale, ed. David Lapoujade). New York/Cambridge: Semiotexte/MIT Press, 2004. pp. 170-192.
13. Deleuze G., Guattari F. (2000). *Anti-Oedipus. Capitalism and Schizophrenia*. Translated from the French by Robert Hurley, Mark Seem, and Helen R. Lane. Minneapolis: University of Minnesota Press. 423 p.
14. Freud, S. (1930). *Das Unbehagen in der Kultur*. Wien: Internationaler Psychoanalytischer Verlag. 127 s.

15. Giuseppe, G. (2021). The contribution of Freud's structural model of the mind to the understanding of the personality of Ambrosio, the main character of the Gothic novel, *The Monk*. *International Journal of English and Literature*, 12(4), 36-40. <https://doi.org/10.5897/ijel2021.1485>
16. Hendrix, J. S. (2019). *The imaginary and symbolic of Jacques Lacan*. Roger Williams University - Digital Commons (Roger Williams University). <https://doi.org/10.13140/rg.2.2.17632.23048>
17. Hook, D. (2008). Absolute other: Lacan's «Big Other» as adjunct to critical social psychological analysis? *Social and Personality Psychology Compass*, 2(1), 51-73. <https://doi.org/10.1111/j.1751-9004.2007.00067.x>
18. Julien, P., & Simiu, D. B. (1994). *Jacques Lacan's Return to Freud: The Real, the Symbolic, and the Imaginary*. NYU Press. 238 p. <http://www.jstor.org/stable/j.ctt9qg04q>
19. Kob, L. (2023). Exploring the role of structuralist methodology in the neuroscience of consciousness: a defense and analysis. *Neuroscience of Consciousness*, 1, 1-11. <https://doi.org/10.1093/nc/niad011>
20. Koch, T., & Wendt, A. (2025). Theory Crises in Psychology – What can we learn from structuralism? *Zeitschrift Für Psychologie*, 233(4), 240-250. <https://doi.org/10.1027/2151-2604/a000600>
21. Kuhn, T. S. (1962). *The structure of scientific revolutions*. International Encyclopedia of Unified Science (Vol. 2, No. 2). University of Chicago Press. xvii+210 p.
22. Lacan, J. (1953). *The Symbolic, the Imaginary, and the Real: Inaugural meeting of SFP, Paris: 8th July*. (translated by Bruce Fink). pp. 1-52. URL: <https://lacanianworksexchange.net/wp-content/uploads/2023/06/19530708LacanSymbo.PDF.pdf>
23. Lacan, J. (1979). The neurotic's individual myth. (M. N. Evans, Trans.). *The Psycho-analytic Quarterly*, 48 (3), pp. 405-425. URL: <https://lacanianworksexchange.net/wp-content/uploads/2023/06/19530304-Jacques-Lacan-The-Neurotics-Individual-Myth-Psych-Quart-v48-405-425-1979.pdf>
24. Levi-Strauss, C. (1955). The structural study of myth. *The Journal of American Folklore*, 68 (270), pp. 428-444. URL: <https://www.people.iup.edu/herwood/Archived-Courses/ENGL752Sull-05/Docs/Structural Study of Myth.pdf>
25. Lucchelli, J. P. (2011). À propos de Lacan et Lévi-Strauss. *Information Psychiatrique*, Volume 87 (1), pp. 375-389 <https://doi.org/10.1684/ipe.2011.0734>
26. Martins, V. M. N. (2023). Le complexe d'Œdipe et les systèmes de parenté face aux transformations de la famille contemporaine : Un débat entre anthropologie et psychanalyse. In *Analysis*, 7(2), 100345. <https://doi.org/10.1016/j.inan.2023.100345>
27. Masakayan, N. M. (2023). Assessing the structuralist challenge to vice epistemology. *Journal of Philosophical Research*, 49, 19-30. <https://doi.org/10.5840/jpr20231222213>
28. Moonveld, M., & McVeigh, J. (2025). Macropsychology: A systematic scoping review of the psychology literature on public policy and law. *Behavioral Sciences*, 15(3), 350. <https://doi.org/10.3390/bs15030350>
29. Oliveira, F. R. d. (2023). A tragic myth and a rhetorical question. *Cadernos de Estudos Linguísticos*, 65, e023009. <https://doi.org/10.20396/cel.v65i00.8672245>
30. De Saussure, F. (1916). *Cours de linguistique generale*. Lausanne: Payot. Edition critique 1997. xviii+513 p.
31. Simonis, Y. (2010). A Way of Comparing Levi-Strauss and Lacan. *Konturen*, 3(1), 149-161. <https://doi.org/10.5399/uo/konturen.3.1.1406>
32. Scubla, L. (2011). Levi-Strauss, Lacan, And the Symbolic Order. *Revue du MAUSS*, 37(1), 253-269. <https://doi.org/10.3917/rdm.037.0253>
33. Spruill, M. (2026) The law shapes the mind: Structural-Level influence on Individual-Level Psychology. *Social and Personality Psychology Compass*, 20 (6). <https://doi.org/10.1111/spc3.70154>

34. Tunçbilek, Ş. (2024). Sociologizing Hau: Translation of Maussian Concepts into Bourdieu's Theory of Practice. *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi / İstanbul University Journal of Sociology*, 44(1), 239-256. <https://doi.org/10.26650/sj.2024.44.1.0009>
35. Vilchez, J. (2026). Epistemología En Psicología: ¿Es La Psicología Una Ciencia?, ¿Qué Límites Tiene en la Psicología Jurídica? *Revista Quaestio Iuris*, 18(1), 353-386. <https://doi.org/10.12957/rqi.2025.95358>
36. Zafiroopoulos, M, (2010). *Lacan and Levi-Strauss or The Return to Freud (1951-1957)*. London: Routledge. 242 p.